

Ocsovszky László

FÉLÚTON

(folytatás)

9.

A kora reggeli szürkület úgy vonta be a várost, mint öregedő szemet a hályog. Letompította a házak amúgy is komor tömegét és felerősítette a lépések egyenetlen koppanását. A bezárt ablakok tengersizem mélysége elnyelte a borzongást, eltakarta a félelmet és kirekesztette a ház belsejét a világ zuborgó gyomrából.

Török tizedes aligha vette észre ezeket. Fáradtan, lehajtott fejjel lépkedett. Begubózott köpenyébe, mint ahogy egész életében megbújt önmaga elöl. Egyedül, önmagával szemben, egy posztó mögött.

A hajnal kíméletlen borzongása belemart arcába. Át kellett mennie a másik oldalra, hogy kikerülhesse baloldalon a járdát is elfoglaló gépkocsisort. Az útkereszteződésnél tétovázott egy kicsit, hogy beugorjon-e az egyik ismerőshöz, vagy egyenesen a laktanyába menjen? Aztán úgy döntött, hogy az ismerőshöz megy. A laktanyában úgy sem igen talál senki olyat, az őrségen kívül, akivel beszélhetne. Ő pedig, a parancsnokkal akart beszélni. Elhatározta, hogy komolyabb feladatot kér, mert ez egyszerűen kibírhatatlan. Ücsörögni egy vagonnyi zsák mellett és hallgatni a csönd és a zaj párharcát. Ezt aztán tényleg nem neki találták ki. Öregség ide, öregség oda, egy kis izgalom, kevéske mozgás nem árt. „Az a csürhe szétszalad az első nagyobb pukkanásra!”

Megszaporázta lépteit. Ez fölmelegítette. Megállt a 34-es szám előtt. Fölnézett a sötété ablakokra.

- A szentségit, - mormolta - túl korán van még! Na mindegy, az öregnek nem számít!

Megrázta a kilincset, öklével megverte a zöld deszkás kaput. Várt egy ideig, aztán néhányszor belerúgott. Néhány perc múlva óvatosan kinyílt egy ablak, és kinézett egy borzas fej.

- Ki az?

- Én vagyok öreg! Én, Török!

- Az isten verjen meg, azt hittem a ruszki!

Rövidesen megjelent az öreg. Álmos, zacskós, disznó szemeivel hunyorogva próbált tájékozódni. Elemlámpával a kezében végigvezetette Törököt a zezzugos házban. A helyiségek szellőzetlen dohszaga köhögésre ingerelte. Érezte, hogy zsúfolásig telerakott szobában haladnak végig. Az öreg „gyűjtögette” - ahogy ő mondta néha. Az igazság az volt, hogy a menekültek házából összelopkodott mindent, amit el tudott mozdítani. Alkalomadtán szívesen elfogadta a német katonák segítségét is, és bőven jutalmazta őket, rummal, pálinkával.

Fura ismeretség volt a kettőjüké. Török tulajdonképpen nem is emlékezett rá, hogy honnan van. Ide jár és kész. Elpálinkáznak az öreggel, de sohasem kérdeznek egymásról semmit.

Letelepedett a hatalmas asztal mellé. Ez volt az egyetlen szoba, ahol égett a villany. Amilyen gyér volt ez a fény, olyan szegényes, kopott volt a berendezés is. Török fejében megfordult ugyan, hogy miért nem használja az öreg a szerzett dolgokat, de nem szólt.

- Azt mondd, hogy a ruszki? - kérdezte.

- Azt én.

- Ugyan honnan fenéből kerültek volna ide? Mondd meg, honnan?

- Hol élsz, katona barátom, hogy se nem látsz, se nem hallasz? Egy köpésre vannak ide. Ha nem tudnád, egy-egy csoportcska már beszivárgott a városba.

- Nem tudod, mit beszélsz, öreg!

- Hm - pislogott sunyin a disznószemű. Hm, hát már hogyne tudnám. Talán bizony azt hiszed az egész város veletek van? Nem barátocskám, akad itt egy-két alak, aki elbújtatja őket.

- Tudod kik ezek?

- Lassan a testtel, ez nem volt az alkuban. Gyere, ha jólesik, de ne kérdezősködj fölöslegesen! - Elcsoszogott az öreg a kredenchez, levette az üveget és az asztalra állította. Az üveg nyaka megkocogtatta a pohár szélét, ahogy öntött a pálinkából.

- Igyál, - - mondta - ez jól fog esni ebben a hűvös időben!

Török egy kortyra megitta.

- Hát igen, így van ez. - mondta az öreg.

A tizedes nem értette, mi van így, de nem akart kérdezősködni. Valami halvány gyanút melegített benne a pálinka. Amúgy sem volt tisztában az öreggel, de most, hogy ruszkiáról beszélt, fölkelte a kíváncsiságát. Itt valami nincs rendjén. Az hétszentség, hogy többet tud ez a vén csavargó, mint amennyit elbőffentett.

A disznószemű meg ugyancsak kuncogott magában, mert sejtette mi fúrja a tizedes oldalát, mert olyan bután bámult rá, mint egy ökör a kiszáradt vályúra. Újra öntött. Jó erős pálinka volt. Átmelegítette az egész belsőt, behatolt a csontokba, a vérbe, és végig a gerincen.

Hallgattak. Mind a kettő elmerült gondolataiba. - Tulajdonképpen nem is olyan sürgős, hogy beszéljek a parancsnokkal - gondolta a tizedes. - Különösen nem, ha

ez a vén tolvaj igazat mondott a ruszkikról. Akkor talán mégiscsak jobb ott kint. Nincs mit ugrálni. Persze, majd meglátjuk. Legrosszabb esetben egy kicsit hátrább vonulunk. A Dunán biztosan nem jönnek át. Majd meglátjuk. Nem sok babér terem már, itt, az biztos. – Csönd.

- Tegnap láttam, hogy a negyvenesből elmenekültek – mélézött az öreg. – Nem sok mindent vittek magukkal. Ha szerencsém van, valamelyik bolond német hazafuvarozza a cuccot. Az a két ruszki meg csak mellettem lesz, ha tényleg átjönnek. Annyit megérdemlek tán, hogy itt voltak egész éjszaka. Vagy két üveg pálinkát megittak. Tizedes, tizedes, nagy marhák vagytok ti!

Egymásra néztek, mintha mind a kettő mondani akart volna valamit, aztán a pohár után nyúltak.

Így üldögéltek vagy félórácskát, mire a tizedes megszólalt.

- Jó pálinka. Honnan van?

- Elég jó. Csak hát kevéske maradt belőle.

- Hát akkor én megyek is! – készülődött Török.

- Ha sürgős, akkor menni kell!

- Sürgősnek éppen nem sürgős, de már lassan reggel van, aztán... - közben arra gondolt, mégiscsak megkérdezi az öreget, mi van azokkal a ruszikkal, akiket emlegetett. „Az öreg bosszantani akar, vagy ijesztgetni. Engem? Röhej. Vén tortyli, elszámítottad magad! Török tizedes nem egykönnyen gazol be. Sokat tudsz, az biztos, de keveset ahhoz, hogy túl járj az eszemen! Persze az sem érdekelne senkit, ha egy éjszak eltűnnél innen a pálinkáddal együtt. Legföljebb annyit mondanának a látogatóid, hogy meglépett a disznó, ráadásul a pálinkát is magával vitte. Igen, igen. Előfordulhat.”

Ez a gondolat egészen a laktanyáig elkísérte. Valamit csinálni kell, mert belebolondul ebbe a pötyögtetésbe. Elvigyorította magát, ahogy elképelte az öreg rémült ábrázatát.

A pálinka gőze megmozgatta fantáziáját. Úgy érezte, hogy nincs messze semmi. Lehetőségek mindig vannak és lesznek is, amíg meg nem döglik az ember. Arra meg hülyeség gondolni. Ennek ellenére titkolt félelme újra és újra előhozakodott a hallott mondattal: „Egy köpésre vannak ide. Ha nem tudnád, egy- egy csoportocska már beszivárgott a városba!”

10.

A vagonok mozdulatlan tömege súlyos gerincet alkotott a hajnalnak. Alig váltak el egymástól ezek a tonnányi csigolyák. Mereven idegenül viselték az élettelené alvadt, szürke zsákok sejtjéből összeállt gerincvelőt.

A hajnalok mindenütt a leghidegebbek, de kivált a víz közelében. Valahol a töltés közelében a nyitott erű Tisza felől érkező hullámok, hideggel árasztották el a levegőt. A szél néha nekicsapódott a vagonok oldalának, és mint a koszos, hideg víz szétfröccsent.

Az örök dideregve húzták össze magukon a köpenyt. Teljesen beleolvadtak a hajnal szürke nedvébe. Türelmesen várták a váltást.

Bent az épületben, szalmán meg a váltóór házából elhozott ágyneműn feküdtek a csoport tagja. Akinek nem jutott ebből, az köpenyébe gubózott, mint a lárva. Kevesen aludtak. Legtöbbjük nyitott szemmel álmodott vagy nyugtalanul forgolódott. A helyiség sarkában felállított asztal mellett négyen üldögéltek. Görnyedt, hatalmassá nőtt árnyékuk ráborult az asztalra. Alattuk néha megnyikkant a

rozzant pad, pedig alig mozdultak. Szemükben az árnyék tükörképe hozta közelükbe a falakat, amitől még bezártabbnak érezték magukat. Véletlenül verődtek össze négyen. Valahogy mindegyiket biztatta valami, hogy együtt legyen a másikkal. Ez a többiekben is megvolt, de még nem döntöttek, ki alkalmas a bizalomra. Ők négyen már ismerték egymást a járőrözésből.

- Meg kéne ugrasztani a háromlábúakat, amíg kint meg nem gémberednek az örökdő verebek! –mondta Guszti, az új parancsnok!

- Kik gyűnnek? – kérdezte Seres.

- Te, meg az a három gubó, a sarokban!

- A rosseb bögye mög!...

- Na eridj, piszkáld ki őket!

Seres átlépett a padon. A másik három szótlanul nézte a készülődést. Csak akkor szólalt meg Guszti, amikor az utolsó ember után becsapódott az ajtó.

- Mondanék valamit!

Túri nem mozdult. Lombos alig láthatóan felhúzta szemöldökét.

- Na hát, hogy is kezdjek neki? Mert látjátok azt ti is... szóval le kéne lépni!

A másik kettő mereven bámulta az asztal lapját.

- Szép csöndesen eltűnni, ez a lényeg. – Guszti kigombolta zubbonyát. – Idenézzetek! Itt a civil ruha alatta. Nektek is lehetne. A bakterházban van.

- Hogy? – bökött felé Lombos. – Ezekkel mi a fene lesz?

- Édesapám, nem vagyok én anyakoca, vagy kotlós! Mennek ők is, ha tudnak. De legfontosabb, hogy én menjek. Meg ti, ha akartok. A szentségit, makogjatok valamit!

„Rámenős gyerek” gondolta Túri. – „De azért várhatott volna”. Bár ő is gondolt rá, de még semmi határozott dolog nem alakult ki benne. Nem érezte biztonságban magát. Meglepte Guszti váratlan javaslata, de úgy tette, mintha nem értette volna. Könyökölt az asztalon és nézte Guszti homlokát. Végigtanulmányozta az arcát, aztán, mint a végtelen zöldes tengerbe a nap, belevágott tekintete a szemébe. Ott gyűrűzött egy darabig a gondolat verte hullámokban, aztán az árnyékkal együtt megszurkült. Átnézet Guszti válla fölött és elmerengett a fekvőkön.

- Azért ezekkel is kéne törődni – intett a fekvők felé. – Mit gondolsz, tán ők örömmel vannak itt? A fenét. Senki nincs örömmel, ha csak az a vén szar tizedes nem örül! Nézd meg és kérdezd meg őket, mire gondolnak! Egyszerű. Majd mindegyik azt mondaná: haza. Tudod mit jelent ez? Azt, hogy ha ezek itt maradnak, velük marad a lelkiismeretünk. Vállalod?

- Kevesebbnek könnyebb! – mondta Guszti.

- Az igaz. Az biztos, hogy könnyebb, de jobb-e? Valahogy be kéne avatni őket is. Úgy gondolom... meg az is, hogy nincs ennek még itt az ideje, amíg biztosat nem tudunk.

- Mi lenne az a biztos? Nem elég, hogy itt vagyunk, de ne akarjunk itt maradni? Nem elég, hogy a túlsó oldalon egyre közelebbről hallatszik a dörgés? Nem elég, hogy a Vén Kutya mardossa bokánkat? Nem elég? Mit akartok még?

- Ez mind igaz – mondta Lombos -, de az kellene tudni, hová menjünk, vagy mit csináljunk utána. Nem szaladhatunk csak úgy bele a világba! Haza menni éppen olyan lenne, mint itt maradni. Elkapnának. Akkor aztán

nem csak te vagy én, hanem amazok is otthon. Én is azt mondom, hogy a többiekkel is meg kéne próbálni.

- Ti tudjátok! Én megyek. Valakinek el kell kezdeni, hogy fölrázza a többieket. Hátha valamelyik beköp, akkor mi van? Mindnyájunknak lóttek. Így meg én meglépek, aztán aki akar, avval már lehet okosan dumálni.

Meghökkentek mind a ketten Guszti elképzelésén. Erre nem gondoltak. Lehet, hogy van benne valami kierőszakolt dolog, de annyi bizonyos, ilyen kevés ismeretség után ez a legbiztosabb, hogy megfigyeljék, ki hogy veszi a szökést.

Hallgattak egy darabig. Mind a hárman a lehetőségeket latolgatták.

- Így valahogy másképpen látszik - mondta Túri. - De nem volna jó elhamarkodni a dolgot!

- Mielőtt visszajön a Vén Kutya, addig meg kell csinálni!

11.

Az ajtó felől hűvös levegő zuhatag jelezte a leváltott őrök érkezését. A lehajtott gallérok közül fáradt tekintetek bukdácsolnak. Tőlük telhető csöndben pakolták le a felszerelést, hogy fel ne riasszák az alvókat, de még így is fülsértő zajnak hatott az előző, feneketlen csönd után.

A toronymagasra igyekvő árnyékok kettétörtek a fal és a mennyezet találkozásánál. Mint félbevágott céltáblák, tapadtak a repedezett falhoz.

- Nem tudom, minek őrizni ezt a vackot? – mondta az egyik.

- Csak tudnám, mi van bennük?

- Lőszer.

- Nem hinném!

- Hát mi?

- Ki tudja!

- A tizedesnek tudni kéne.

- Megmondhatta volna.

- Törődik is az ilyennel.

- Szerintem nagyon is, azért nem mondta.

Túri ránézett Gusztira. Ragyogó alkalom kínálkozott az előkészülethez. Ők már megnézték, mi van a vagonokban. Tudták, miért nem szólt róla a tizedes. Túri átlépett a padon és a beszélgetők felé fordult.

- Én tudom, mit őriznek. – Kihasználta a hallgatás feszítette csöndhálót, és rájuk dobta egyetlen mondattal. – Zsákokat! Németországba címzett, szajréval tömött zsákokat!

Mint a tiszai halászhálóban a halak, úgy ficáncolt a felháborodás az emberek között.

- Ezért nyavalygunk itt? Mintha nem vóna mit csinálni, mint szajrés zsákokat őrizni!

- Még ha búza volna!

- Jól kifogtuk.

- Na, na bajtársak! – könyökölt fel az egyik. Összenőtt szemöldöke alól semmit mondó szem tekintett szét. – Na, na, azért nem kell úgy hörögni! Valakinek meg kell menteni ezeket a ruszvik elöl.

Egy másodpercre megtorpant az elégedetlenség, hogy aztán kattogó megválaszolatlan kérdésekben csapódjon a fekvő felé.

- Kik elől?

- A tied is közte van, hé!

- Alig hiszem!

- Miért vagy olyan biztos benne?

Fölbredtek az alvók is és bekapcsolódta a beszédbe.

Túri nem szólt. Figyelt és gondolkozott. Különösen azt a bozontos szemöldökűt figyelte, meg azokat, akik hallgattak. „A többivel nem lesz baj.” – gondolta.

- Azt hallottam, – kezdte a távolabbra fekvő – hogy tán földet is osztanak.

- Meglehet.

- Nem kell az nekem – mondta Gácsi – kubikoltam én életemben annyit, hogy Tiszát lehetne vele rekeszteni. Hanem tudjátok, az jó lenne, ha a talicskámra valami motort szerelnének.

- Szárnyakat mindjárt, nem?

Nevettek és megfélemeztek arról, mivel kezdődött a beszélgetés. Terveztek, ugratták egymást. Olyan közel hozta őket ez a fura, jóleső, egy úton mozgó gondolat, mintha évek óta egy csoportban dolgoztak volna.

A hétszer négyméteres helyiség megtelt cigarettafüsttel és az emberek langyos leheletével. Túri elégedetten figyelte a jelenetet. Az volt az érzése, hogy nem lesz baj, ha sor kerül a tervezett dologra. Talán még Gusztinak sem kéne elmenni. Ha elkapják, esetleg megijednek az emberek. Márpedig a legfontosabb, főnntartani bennük a haragot úgy, hogy az együvé tartozás megszilárduljon.

Intett szemével Gusztinak, meg Lombosnak, és kiment. Lassan elsétált az épület sarkáig. Itt várta meg a másik kettőt.

Észak felé lila koszorú szorította a hajnalt. „Szél lesz” – gondolta.

- Mi van? – kérdezte Lombos, ahogy odaértek.

- Valamit el kéne mondanom!

- Mondjad!

- A vacsoránál beszélgettem az egyik tűzszerésszel.

Azt mondta, aláaknázták a közúti hidat.

Reggel meg ezt a roncsot, a vasútit is megcsinálják.

Tegnap valami robbantófőnök is érkezett, egy százados.

- Mi a fene: mondta Guszti. – Biztos ez?

- Ott volt a tűzszerész is.

- Föl akarják robbantani? – kérdezte Lombos.

- Azt mondta a koma.

- Most mit csináljunk?

- Sokat nem tudunk.

- Minek kell fölrobbantani?

- Minek, minek? A textilgépeket minek kellett a Tiszába süllyeszteni?

- Megmondjuk a többieknek?

- Nem.

- Hát akkor?

- Jobb volna megnézni először!

- Hogy?

- Úgy, hogy odamegyek – mondta túri.

- Te?

- Én hát? Te vagy a parancsnok, neked itt kell lenned!

- És ha visszajön a tizedes?

- Majd kitalálsz neki valami mesét. Mit tudom én mit! Mondd, hogy elküldtél egy kis piáért!

- De ha nem hozol?
- Nem találtam és kész.
- Jobb lenne, ha én is mennék – mondta Lombos.
- Ezt egyedül kell.
- Mégis csak...
- Mondom, hogy egyedül kell!
- A bentieknek?
- Ugyanazt, mint a tizedesnek.
- Nem bánom, eridj! – egyezett bele Guszti -, de azért igyekezz, a fene vigye el, mielőtt a Vén Kutya belihegne!
- Vigyázz! – bökte meg Lombos. – Jön valaki!

Az ajtónyílásban a bozontos szemöldökű jelent meg. Körülnézett, aztán elindult arrafelé, de mintha meggondolta volna magát, néhány lépés után hátrafordult. Csak akkor folytatták, amikor becsukódott mögötte az ajtó.

- Jó lesz szemmel tartani – mondta Túri.
- Lesz rá gondom! – indult befelé Lombos.

Túri megvárta, amíg mind a ketten bemennek, aztán az épület háta mögött elindult.

12.

Túri egy ideig a töltés mellett haladt, majd azon az úton folytatta útját, ahol nemrégén Török tizedes ment. A Kőluk mellett jobbra fordult és újra a töltés mellé került, erre igyekezett a híd felé. Még nem tudta mit fog, vagy mit akar csinálni. Lassan egyenletesen haladt, többször rá akart gyújtani, de meggondolta. „Még kereszteződést megyek. Mégis csak jobb lett volna, ha Lombos velem jön! Egyedül nehéz. Alighanem félek, pedig egyedül kell. Mit mondok,

ha elkapnak?” Befordult egy rövid mellékutcába, ahonnan a Boldogasszony sugárútra jutott.

Minden lépés egy-egy lyukat szakított a csöndbe, úgy érezte, szörnyű zajt csapott, megpróbált óvatosan lépni, de hiába, a házfalokról visszapattanó lépések csattanása nem halkult. Valamit enyhült a sötétség, de néhány lépéssel előbb még áthatolhatatlan falnak hatott.

Már nem fázott úgy, mint az induláskor, az izgalom kimelegítette, de néha megborzongott.

„Nem is olyan egyszerű, ahogy gondoltam. Valamivel el kell terelni a gondolataimat, amíg odaérek. Nem lehet messze, a Dóm közelében járok. Milyen furcsa sötétben a távolság! Otthon a faluban még az éjszaka is végtelenül puha, kimeríthetetlen szagú. Itt meg... Na végre, itt a kapu! Ha átjutok a téren, egy darabig újra nyugalom lesz.”

Óvatosan körülnézett és hirtelen rémülten tapadt a falhoz. Az úton lépéseket hallott közeledni. „Most mi lesz?” - villant föl benne. Szerette volna lenyelni a torkában összegyűlt gombócot, de szája száraz volt, mint a szikes föld. Nyelvével végigtapogatta szájadlását.

Amennyire csak tehetett, hozzátapadt a falhoz. „Nincs tovább, az ördögít, ezt elszúrtam!” A lépések egyre közelebb géppuskáztak s időnként felvillant egy zseblámpa fénye. Megpróbálta a lépésekből kiszámítani, hányan lehetnek. „Négyen vannak, nem lehetnek többen, inkább kevesebben.”

Megálltak. Egyszerre velőig hatoló csönd keletkezett. Gyufa sercen. Időtlennek tűnt a némaság. Aztán tovább. Bekanyarodtak. „Vége.” Öten voltak, öt szürkeruhás, német járőr. Átmentek az utcán és a túloldalon lassan halkultak a lépések.

Túri percekig még mozdulatlan maradt, aztán elvált a faltól és megtörölte homlokát, érezte, ahogy megremegnek lábai. Átvágott a téren. „Mennyi idő telhetett el? Lassan haladok, vissza kell érnem, mire megjön a tizedes. Csak azt nem tudom, hogy mit csináljak, rövidesen a hídhöz érek és nem tudok semmit. Semmit az égvilágon, csak egyetlen egyet, hogy félek és meg kell néznem, hogy mi van.” Átadta magát a gondolatoknak, de a megosztott figyelem elfárasztotta, ezét minden igyekezetével az útra irányított figyelmét. A levegőben érezte a víz közelét. Tudta, hogy rövidesen célhoz ér. Lázasan kutatott az emlékezetében, szinte lépésről lépésre tapogatta ki agyában az ismert házakat, kiszögeléseket. Megnyugodott. Elhessegette magából a gátló gondolatokat, amik zavarták elhatározásában. Az otthoni képekre ráterítette a csoport újra és újra megjelenő szürke tömegét és hagyta felszivárogni, mint a talajvizet, az összeterelt emberek közös aggodását.

„Nem lehet másként. Végül is az embernek el kell jutni addig, ahol határozni kell, vállalni minden magamért, másokért. Csak az a kérdés, melyik helyesebb. Jelen esetben nyilvánvaló, de így érzik-e többiek is?” Váratlanul a sarok mögül kibukkant egy ablak egyenletes fénye. Megállapította, hogy a cukrászdából világít, ez kizökkentette a megkezdett töprengéséből. „Na, Jóska, csak semmi elmélkedés!” - figyelmeztette magát. Átment a másik oldalra és lassan közelítette meg a fényforrást. „Nem értem, mi lehet ott?” Megtorpant, a sárgás fényöbölben megjelent egy fegyveres alak. „Csak nem... az anyját, no nézd csak, ezek lesznek, akikről a tűzszerész beszélt. Itt ütötték fel a tanyát, persze onnan megfigyelhető a híd.” Visszafordult, megkerülte a háztömböt és a kőfal mellett próbálta megközelíteni a hidat. Hallotta a vízcsobogást,

érezte a borzongató levegő ásítását. Egyre világosodott, s nyálas szürke lepel vonta be a környéket. A hajnal úgy csüngött a fákon, mint az ökörnyál. Fázott. Szorosabbra húzta a derékszíját. „Végre.” - sóhajtott föl magában, amikor meglátta a hidat. Hallotta a jól ismert zajt, ahogy a pillérek tövén összeölelkeznek a hullámok és örvénybe fulladnak. Arra gondolt, hogy a roncsok körül több lesz az örvény. Látta a korlát mögött elhaladó őrt, amint megállat, kihajolt a víz fölé, aztán leballagott a hídfőig, sarkon fordult és megindult visszafelé. Túri megvárta, amíg elhalad és csak azután merészkedett tovább. A híd közelsége izgalomba hozta. „Nem fedeztek fel – állapította meg örömmel. – Minden menni fog. Hogy is mondta a tűzserész? A zsinór a hídfő baloldalán az út mellett húzódik. Ha sikerül átjutni a túloldalra, gyerekjáték lesz az egész. Miért ne? Eddig nem volt semmi baj.”

Alig tett meg négy-öt lépést, amikor lövés riasztotta a csöndet, aztán még egy. Szinte öntudatlanul vágta magát a földre. Egy géppisztolysorozat zuhogott el fölötte és behullottak mögötte a vízbe, gyors csobbanásokkal, mint amikor a gyerek kavicsot szórnak bele. Fölugrott és rohant visszafelé, egy darabig a parton, aztán a Dóm felé. Még halotta a félelmetesen süvítő lövedékeket, aztán csönd. Nem gondolkodott, ösztönös akarással, emberi félelemmel futott. Rohant vigyázatlanul, elkeseredetten, megcsaltan. Riasztották lépteit, üldözte árnyéka.

13.

A félig alvók, az álmodozók és a suttogó beszélgetők egyetlen fekete tömbbe szilárdultak a mennyezetten és úgy terült följük, mint a sötétbe merevült ijedtség. Az emberi kipárolgás savanyú levegője folyékony

viaszként töltötte be a helyiséget, amelyben a szemek komor lenyomata volt az egyetlen élő.

Túri végre megszólalt.

- A hidat fel akarják robbantani! – hangja rekedten, idegenül hallatszott. – Közelebbit nem tudok mondani, csak annyit, hogy a robbantóparancsnok tegnap érkezett, német százados, a Halina cukrászdába fészkelte be magát. A hidat őrzik. Még annyit, hogy holnap a vasúti híd még megmaradt részét is aláaknázzák, egy tűzszerész mondta. Hogy mikor akarják megtenni, nem tudom, annyi bizonyos, hogy nagyon készülődnek és mi semmit nem tudunk tenni. Semmit az égvilágon! – Megtörölte homlokát és a társaira nézett. Lassan, figyelve egyenként vette szemügyre a rámeredő arcokat. Hasonló szürke, szomorú szemeket látott, mint a bevonuláskor, de mintha zavartabbak lettek volna, tehetetlenebbek.

Egyik-másik hangosan nyelt egyet, mintha kimondatlan keserűségét akarta volna eltitkolni. Hosszan, mereven nézte a bozontoszemöldökű Halácsit, de nem vett észre semmi nyugtalanítót, a hír, hasonlóan a többiekhez, őt is megdöbbsentette. Helybeli volt és ez magában véve is elegendő tény ahhoz, hogy őszinte legyen rémülete.

Túri megnyugodott. „Nem lesz semmi baj – gondolta. – Most kéne előhozakodni a dologgal. Nem, mégsem, túlságosan szótlanok. Az utolsó lökést csak Guszti szökése adhatja meg. Igen, ez lesz a leghelyesebb.”

Levette köpenyét, zubbonya zsebéből kihalászott egy gyűrött cigarettát és rágyújtott. Ez a mozdulat, mintha visszazökkentette volna a többieket is a valóságba.

Először csak halk zúgolódás hallatszott, majd egyre hangosabbá, indulatosabbá váltak a megjegyzések.

- Köll ezt? Mondd szükség van erre?

- Semmi. Most már semmi, úgylis átjönnek, ha akarnak.

- Az biztos. Átjönnek úgylis.

- Kapkodnak. Elpusztítani mindent, hogy semmi se maradjon. Mindent, ami a kezük ügyébe kerül, mindent, amivel kárt okozhatnak.

- Gyalázat!

- Az.

- És semmit se tudunk tenni ellene.

- Semmit. Tehetetlenek vagyunk, itt kell lenni és végignézni.

- Mit csinálnál? Ha ugrálsz, legfeljebb lelőnek.

- Nem számít már egy-két ember.

- Már? Mintha eddig számított volna.

- Még csak nem is értesítettek bennünket, hogy a közelünkben robbantanak.

- Elfelejtettek minket régen.

- Akkor minek vagyunk még itt? A fene egye meg, minek?

Túri úgy látta, hogy itt az ideje, hogy bekapcsolódjon a beszélgetésbe, de figyelt arra is, hogy legyen ideje Gusztival beszélni.

- Hát éppen ez az. Kiküldenek ide bennünket, hogy őrizzük a szajrét, aztán szépen izgalmukban megfeledkeznek az egésről. A tizedes hol van? Sehol. Elpucolt, hogy ne legyen itt a robbanásnál, már régen vissza kellett volna, hogy jöjjön, ha – ahogy Guszti az előbb mondta – a telefonösszeköttetés jó, nemrég beszélt vele. Ezen jó lesz elgondolkozni egy kicsit. Azt mondom, ha reggelig nem érkezik vissza, akkor döntenünk kell, hogy maradunk-e? – Szándékosan nem mondta, hogy megyünk. Azt akarta, hogy bennük érjen meg, hogy valódi legyen, ne

valami rájuk kényszerített gondolat. Érezniük, tudniuk kell, hogy csak ez az egyetlen lehetséges út.

Intett Gusztinak meg Lombosnak, akik eddig szótlánul álltak az asztal mellett. Kint egyre erősödő szél hozta feléjük a víz szagát.

- Azt hiszem, mégis az a legjobb, ha mégy! Tudod hol van a téglagyár?! Találsz ott búvóhelyet eleget az elhagyott kemencékben – mondta Túri. Az lesz a legjobb, ha most visszamész közéjük és valamit kitalálsz nekik, addig mi kint maradunk, ha bementünk, szépen kísétálsz és eltűnsz! El ne felejts írást hagyni az asztalon!

Gusztai bólintott.

- Remélem, rövidesen találkozunk, te nagy okos! – mondta kézfogás közben.

A becsukódó ajtó mögül kihallatszott minden.

- Jó lenne, ha csöndbe maradnátok libuskáim! Rögtön totyoghat ki a váltás! Jó lesz, ha igyekeztek szunnyantani egyet, mielőtt megjön kóborló anyánk! Na, pofa súlyba, ha mondom, a hátszentségit a háborús istenek fattyaiba! Ezek ti vagytok édes fiacskáim!

Röhögés szakította félbe, de Gusztit nem lehetett megállítani, addig beszélt, amíg végleg el nem csöndesedett a lárma.

Túri mosolyogva csóválta a fejét.

- Fene gyerek ez a Gusztai – mondta Lombosnak.

- Rendes fiú.

- Az. Bizonyisten az. Pár nappal ezelőtt szívesen a képire másztam volna, de most... most más.

- Na gyerünk, ne húzzuk az időt!

Túri Gusztival szemben az asztalra támasztotta homlokát, mintha aludni készülne. Lombos távolabb leült a helyére és rágyújtott.

Minden átkozottul csendes volt, és rettenetesen fáradt.

14.

Gusztai szökését senki nem vette észre. A reggeli készülődés szokatlanul csendben történt. A gyűrött arcok álmatlan éjszaka nyomait viselték. Az áporodott levegő elviselhetetlenül nehéz volt, kinyitották az ablakot és az ajtót, a megerősödött szél keresztül zúgott a szobán, és meglebbentette a pokrócot, belemart a szalmába és szétszórta a helyiségben.

- Csukd be! – üvöltött valaki.

- Bolond szél van. – mondta Seres miután becsukta az ajtót.

Az emberek bosszúsan szedegették össze szétzilált holmijukat, lábukkal rugdosták helyére a szalmát.

- Még csak ez hiányzott a boldogsághoz, éppen elég volt az éjszaka. Mióta itt vagyunk, nem tudtam eleget aludni!

- Azt hitted, talán üdülni jössz? Hogy egyes emberek mit nem képzelnek! – vigyorgott Durák a többiekre kacsintva.

- Marhára szellemes vagy! Mitől van ilyen jó kedved?

- Szépet álmodtam!

- Képzelem!

- Akár hiszed, akár nem azt álmodtam, hogy én vagyok a Szűzmária és...

- Na, most már elég a hülyeségedből, ha nincs jobb dolgod eridj ki pisilni...

- Jó, hogy mondod, nem tudtam, hogy mi bajom van!

- Hé! Csönd legyen! - kiáltott vissza Durák az ajtó közeléből. - Ezt nézzétek meg! - és meglobogtatta feje fölött a kezében tartott papírlapot.

- Mi az?

- Na, add már ide!

- Szavamra mondom, nem hülység, itt találtam az ajtónál, ahogy éppen készültem kimenni pi...

- Olvasd, ne dumálj annyit!

Durák elkomolyodott.

„Megléptem. Mi a fenének őrizzem más szajréját! Röpüljenek a levegőbe ők! Mondjátok meg a Vén Kutyának, harapjon a szarba! Guszti”

Megrökönnyödvé bámultak Durákra, amíg olvasott.

- Rohadt alak, egy szót se szól, csak szép csöndesen meglép! A többi meg dögölgjön meg.

- Gondoltam én, hogy semmi alak, olyan sunyi a képe, mint a rókának.

- Csak még egyszer találkozzak vele, laposra verem azt a tejfölös pofáját! Disznó!

- Várjunk csak! - kiáltott Halácsi.- Valami nem tiszta előttem! Amikor Túri megérkezett még itt volt, aztán... valakinek tudni kell még a dologról - folytatta és mereven nézett Túri felé, összehúzott, bozontos szemöldöke alól.

„Mindent elront a hülye” - gondolta Túri és azon törte a fejét, hogy bújjon ki a válasz alól.

- Mi a véleményed? - bökött felé Halácsi.

- Semmi - vont a vállát Túri. - Egyáltalán semmi, hacsak..

- Hacsak?

- Hacsak az nem, hogy tulajdonképpen fenemód igaza van ennek a Gusztinak!

- Látjátok! Na, mit szóltok hozzá? Még védi is!

- Ha végighallgatnál - szólt nyugodtan Túri - még lehet, hogy el tudnám mondani, amit akarok! Nem védem, csupán annyit bátorkodtam megjegyezni, amit újra megismétlek, hogy igaza volt, és emelje fel a kezét az, aki nem így gondolta először, a mikor Durák elolvasta a papírt! Na, ugye, csak egyikőnk se merete még mondani, de Guszti nem mondta, hanem csinálta. Egyedül. Annyi hasznunk azért van, hogy végre merünk egymás előtt erről beszélni.

Túri látta, hogy eloszlatta a gyanút, amit az imént Halácsi ébresztett a csoport tagjaiban, most már csak azon gondolkozott, hogy milyen formában történjék a továbbiakban az elképzelés végrehajtása, az biztos, hogy a többiek kivétel nélkül vele tartanak, még Halácsi is, aki inkább fontoskodónak tűnt előtte, mint rosszindulatúnak. Végül is arra a gondolatra jutott, amelyik legjobban foglalkoztatta az előbb is, és ez a ruhaszerzés volt. „Legegyszerűbb - gondolta - ha a zsákokat próbáljuk meg először. Hát persze, ez lesz a legjobb, van ott szajré annyi, hogy akár egy ezredet is el lehetne látni civil ruhával!”

Idáig jutott a gondolattal, amikor legnagyobb meglepetésére megjelent a tizedes.

15.

Török, miután a parancsnoki épületben sem fogadta más kép, mint a másik helyen, kivéve azt a néhány katonát, akik az irodákat takarították, rágyújtott és várt. Így sétált vagy egy órahosszat a folyosón, közben azon töprengett, igazat mondott-e az öreg a ruszkikról. Telt az idő és egyetlen tiszttel sem találkozott, kezdet úgy érezni, hogy teljesen fölösleges beszélni a parancsnokkal, más módot kell találnia ahhoz, hogy elkerüljön a pályaudvarról,

meg aztán nem fog ő pítizni az ajtó előtt az isten tudja meddig, és elindult vissza a csoporthoz.

A belépéskor rosszat sejtve nézte a szoba közepén álldogáló embereket.

- Mi történik itt? - kérdezte ingerülten.

- Tizedes úr, éppen azon tanakodtunk, hogy telefonálunk, mert baj van.

- Mi történt?

- Guszti meglépett - mondta Durák.

A tizedes először elsápadt, majd gutaütés színűvé vált az arca, levegőért kapkodott, mint akit fojtogatnak.

- Miiii? - üvöltötte. Hiányzó foga helyén kifröccsent a nyál. Kezében a papírral hadonászott, miközben azonnali sorakozót rendelt el.

Amint a csoport felsorakozott az épület előtt, a tizedes telefonált.

- Kapcsold a parancsnokot!... Ne idéetlenkedj!... Fontos. Hogy-hogy mi, meglépett a disznó! - Nincs?... Még nincs? - dühösen csapta helyére a kagylót.

Kirohant, bevágta maga mögött az ajtót, végigrohant az épület előtt, aztán vissza. Megállt a csoport előtt.

- Ki tud róla valamit?

Konok tekintetekkel találkozott a szeme. Néma szájak, álmatlanságtól sápadt arcok.

- Senki? Senki nem tud semmit, igaz? Nem láttak, nem hallottak semmit.

Csönd.

- Ne mozogjon! -kiáltott az egyikre.

A szél végigvágta az épület előtt és lecsúszott a szemközti falon.

- Jöjjön csak ide Túri - mondta váratlanul halkán, szinte kérő hangon.

Mindem szem Túri felé fordult, aki először körülnézett, majd két lépést előre lépett. Fejében zakatolt a kérdés, „mit akar tőlem? Ki kell találnom valamit, mert különben elvesztem az embereket. Nem szabad engednem, hogy megfélemlítse őket.”

- Közelebb! - hallott az újabb vezényszót.

Még egy lépést előbbre lépett.

- Még közelebb!

Ott állt egy lépéssel a tizedes előtt. Igyekezett nyugalmat erőltetni magára. Egyenesen a szemébe nézett. „Öregebb, mint hittem - gondolta - , sokkal öregebb. Milyen zacskós a szeme alja, nem sokat aludhatott.” Érezte tarkóján a többiek figyelő tekintetét. Nem mozdult, állt mereven és nem vette le szemét a tizedes arcáról.

Török összehúzta a szemét, mintha erős fény érte volna, szája megrándult. „Most elválik, melyik föltételezésem volt igaz. Most megfoglak, akármit csinálsz! Meg kell félemlíteni ezt a bandát, különben mire észbe kapok, egyenként elszökösnek. Találnom kell valakit, akit a parancsnok elé állíthatok és ez a Túri kellemetlen alak.”

Pillanatokig tartott a szótlanság.

- Szeretném, ha értelmesen elmondaná - mondta Túrinak nyálas jóindulattal.

- Sokat nem tudok - válaszolta Túri.

- Amit tud. Valamit csak tud, nem igaz? Mindnyájan tudunk valamit, ki ezt, ki azt. Maga olyan embernek látszik, aki odafigyel dolgokra, ezért szeretném, ha elmondaná, mi történt?

- Minden ugyanúgy történt, ahogy máskor. A váltás kiment, a többiek aludtak, beszélgettek. Guszti itt ült az asztalnál, aztán kiment. Én meg aludtam. Ennyit tudok. Meg azt, hogy reggel a huzat szétszórta mindent és akkor találta Durák ezt a papírt.

- Ennyi az egész?

- Ennyi.

- Maga mit gondolt, mikor kiment Guszti?

- Hogy dolgát végezni ment.

- Nem tűnt föl, hogy sokáig volt?

- Elaludtam.

- Mondja csak, Túri - kezdte elgondolkozva a tizedes, - hová mehetett Guszti?

- Nem tudom.

- Maga nem tud semmit. Semmit. Csak egy valamit, amit nem akar elárulni.

- Azt sem! - vágta rá Túri, de azonnal észrevette, hogy hibát követett el.

Török fölkapta a fejét, kerekre nyitott szemében tettett csodálkozás bujkált.

- Mi az, mégis eszébe jutott valami?

- Semmi.

Túri agyában eszeveszett száguldással kergették egymást a gondolatok. Tudta, hogy ettől a választól függ minden. Kitérni lehetetlen, meghátrálni meg annyit jelentene, hogy föladta, akkor pedig, hiába próbálná meggyőzni és megnyerni a többieket. Látta a tizedes arcán végighullámzó elégedettséget és érezte hátán a szemeket, hallotta a szél vergődését a fal tövében. Várt, míg egészen megfogalmazódott benne a válasz, aztán tettett félelemmel belekezdett.

- Hát... szóval tudok valamit.

- Mondja már! - szólt rá türelmetlenül a tizedes.

Túri hallotta, hogy a háta mögött mozgolódás támadt a bejelentésre.

- Azt hallottam - kezdte -, amit a többieknek is elmondtam, hogy a nagy hidat meg az ittenit is fel akarják robbantani.

- Ez az, amit tud? – Török csalódottan bámult Túrira.- Mi köze ehhez az egésznek?

- Csak azt gondolta, hogy nagyon közel vagyunk...

- Közel-közel, kit érdekel ez! Azt mondja meg hol van az a disznó, mert az egész bandát elvitetem!

- Nem tudom.

- De ha a parancsnokságon megtudják, mindnyájukat megnyúzzák, értik ezt? Maga mit csinálna a helyemben, mi? – hadonászott ordítva a tizedes.

Túri most már érezte, hogy nyert. Az előbb ő tévedett, most a tizedes. Legrosszabbkor kérdezett.

Folytatása következik.